

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kādas izmaiņas gaidāmas Eiropas banku sektorā līdz ar jaunajiem finanšu noteikumiem?” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 299/02)

Ziņotāja: **NIETYKSZA kdze**

Līdzziņotājs: **GENDRE kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 14. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Kādas izmaiņas gaidāmas Eiropas banku sektorā līdz ar jaunajiem finanšu noteikumiem?”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2012. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 135 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Banku sektors veido vidēji 5 % no Eiropas Savienības IKP, un tā galvenais uzdevums ir finansēt reālo tautsaimniecību, īpašu uzmanību veltot inovatīviem uzņēmumiem, mazo un vidējo uzņēmumu — Eiropas tautsaimniecības dzinējspēka — izaugsmei, kā arī aizsargāt noguldītāju ietaupījumus.

1.2 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas un dalībvalstu centienus stiprināt banku sektoru un izvairīties no turpmākām finanšu krīzēm, mazinot riskus un vājinot to ietekmi.

1.3 EESK uzskata, ka jāņem vērā iepriekšējo ekonomikas un finanšu krīžu laikā gūtā pieredze un jāpiemēro jauna pieeja, lai kompetento valsts, Eiropas un starptautisko iestāžu īstenotā uzraudzība būtu efektīvāka un finanšu iestāžu atbildība — lielāka.

1.4 Komiteja atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir banku kapitāla struktūras nostiprināšana un ekonomikas finansēšanas spējas palielināšana, un brīdina banku vadītājus, lai tie neļautos kārdinājumam gūt peļņu ļoti īsā laika periodā un veikt spekulatīvas darbības, kas tirgū rada nestabilitāti.

Lai šajā jomā veicinātu ētisku rīcību, kuras pamatā ir pārredzami noteikumi, skaidrāk un precīzāk jānosaka banku vadītāju, valsts un Eiropas līmeņa banku uzraudzītāju, kā arī banku iekšējo uzraudzītāju atbildība.

1.5 EESK norāda uz grūtībām, ko rada regulējošu pasākumu skaita palielināšanās, un izaicinājumiem, ar kuriem saskaras 8 000 Eiropas bankas, lai finansētu tautsaimniecību sarežģītā

Eiropas ekonomiskajā situācijā, kurā vērojama parādu krīze, kuras mērogs un sekas vēl nav prognozējamas.

1.6 Eiropas bankām pastiprinātu konkurenci rada trešo valstu bankas, kurām attiecīgajā valstī nav noteikts tādi paši tiesību aktu un reglamentējoši noteikumi, kādi tie ir Eiropā.

1.7 Kapitāla struktūras nostiprināšanas pasākumi paredz lielāku pašu kapitāla apjomu un augstāku tā kvalitāti, labāku riska ierobežošanu, aizņemto līdzekļu rādītāja ieviešanu un jaunu pieeju likviditātei. Minētie pasākumi varētu ietekmēt banku bilanci un būtiski samazināt to rentabilitāti.

1.8 Tāpēc vērojama banku tendence samazināt [darbības] apjomu, lai panāktu lielāku stabilitāti, orientēties uz visrentablākajām darbībām un samazināt finanšu pakalpojumu klāstu labākas riska pārvaldības nolūkā.

Daži eksperti uzskata, ka bankām jāatgriežas pie to sākotnējā uzdevuma: pieņemt klientu noguldījumus, aizsargāt noguldītājus un finansēt reālo tautsaimniecību.

1.9 EESK uzskata, ka būtu vēlams pakāpeniski atgriezties pie komercbanku darbības nodalīšanas no investīciju banku darbības. Pašreizējā pasaules mēroga krīze apliecina, ka uz neierobežotu liberalizāciju balstītā globalizētā finanšu sistēma ietver risku, ka tirgus šo brīvību varētu izmantot neatbilstoši, proti,

— daudznacionālo finanšu grupu pārmērīgi lielais apjoms būtiski apgrūtina to pārvaldību, uzraudzības iestāžu veikto uzraudzību, kā arī kredītreitingu aģentūru veikto novērtējumu, padarot to nepārliciešamu;

— finanšu instrumenti kļuvuši nekontrolējami. Principiāli neiebilstot pret finanšu inovāciju, tomēr jānorāda, ka nav pieņemama situācija, kad starptautiskā tirgū nepārredzamā veidā brīvi pieejams finanšu produkts, taču nevienam nezina, kādu risku tas var radīt un kas galu galā par to ir atbildīgs.

1.10 Jaunās prasības attiecībā uz pašu kapitālu, piemēram, prasība 60 sistēmiskām bankām līdz 2012. gada 30. jūnijam palielināt augstākās kvalitātes pašu kapitāla īpatsvaru līdz 9 % un citām bankām to veikt laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam, varētu radīt negatīvas sekas vietējām un kooperatīvajām bankām, kuras ir labvēlīgākas pret MVU un mikrouzņēmumiem. Nosakot prasības attiecībā uz pašu kapitālu, nedrīkst diskriminēt nevienu banku grupu.

1.11 Ja bankām kapitālu piesaistīt kļūs grūtāk, nepieciešamo finansējumu saņemt grūtāk būs arī MVU. Nedrīkst pieļaut kredītresursu pieejamības ierobežošanu un bankas pakalpojumu izmaksu palielināšanu. Komiteja aicina Komisiju, Eiropas Banku iestādi un dalībvalstu uzraudzības iestādes nodrošināt, ka mazo banku kapitāla rezerves atbilst to uzņēmējdarbības modelim.

1.12 Uzraudzības prasību rezultātā jau tagad sarucis banku aizdevumu apjoms, turklāt palielinājušās izmaksas par bankas aizdevuma saņemšanu mazajiem uzņēmumiem, tostarp jaunizveidotiem uzņēmumiem, inovatīviem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kuru darbība saistīta ar palielinātu risku. Ja jaunu uzraudzības prasību piemērošanas dēļ samazināsies mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam paredzētā finansējuma daļa, Eiropa nevarēs sasniegt stratēģijā "Eiropa 2020", Digitālajā programmā Eiropai, Eiropas stratēģijā mākoņdatošanas jomā, "Enerģētikas ceļvedī 2050" un Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktā izvirzītos mērķus.

EESK aicina Komisiju cieši uzraudzīt tendences saistībā ar banku aizdevumiem uzņēmumiem un privātpersonām, kā arī banku pakalpojumu izmaksām.

1.13 Pasākumi, kuru mērķis ir palielināt valstu, Eiropas un starptautisko iestāžu īstenotās tirgus uzraudzības efektivitāti, būtiski ietekmēs banku organizāciju un iekšējo kontroli. Banku vadībai būs jāuzņemas lielāka atbildība, rūpīgāk jāvērtē pašu kapitāla rentabilitāte un jāuzlabo riska pārvaldība. Bankām, sagatavojot pārdošanas prognozes, produktu un banku portfeļu izstrādāšanas stratēģijas, būs jāņem vērā rentabilitāte, kā arī jāizvērtē pašu kapitāla absorbcijas spēja. Šajā nolūkā būs jāveic organizatoriskas izmaiņas struktūrās, palielinot darba vietu skaitu IT, uzraudzības un riska pārvaldības nodaļās un šo nodaļu nozīmi uz tradicionālāku nodaļu rēķina.

1.14 Bankas Eiropas Savienībā nodarbina vairāk nekā 3 miljonus algotu darbinieku; lielākā daļa no tiem strādā bankās, kuras sniedz pakalpojumus privātpersonām. Kopš 2011. gada sākuma banku sektorā likvidētas vairāk nekā 150 000 darba vietas un slēgtas vairākas banku filiāles. Dažādas prognozes liecina, ka 2012. gadā varētu tikt likvidētas vēl 100 000 darba vietas. EESK mudina Komisiju veicināt nozares sociālā dialoga

uzlabošanu un plašāk apspriesties ar sociālajiem partneriem par iniciatīvām, kuru īstenošana ietekmē profesijas attīstības perspektīvas.

1.15 EESK vēlas, lai jauna regulējuma ieviešanā tiktu ņemti vērā atšķirīgie apstākļi dalībvalstīs, un it īpaši ES jaunajās dalībvalstīs, kurās kredītu tirgi vēl neizmanto visu potenciālu un kurās bankas galvenokārt pieder lielajiem Eiropas un starptautiskiem banku uzņēmumiem. Lai uzlabotu bilanci un nodrošinātu atbilstību jaunajām prasībām, šie uzņēmumi var mēģināt pārskaitīt līdzekļus no filiālēm un ierobežot investīcijas, tādējādi būtiski samazinot finansējumu attiecīgo valstu tautsaimniecībai. Šajā sakarā EESK atgādina par Vīnes iniciatīvā paredzētajām saistībām nesamazināt likviditāti. Noteikti būtu jā saglabā atsevišķi banku modeļi — piemēram, kooperatīvās bankas Vācijā un Polijā. Polijā vien ir vairāk nekā 300 šādu banku. Šajā sektorā jauno noteikumu ieviešanai vajadzīgo dziļo reformu nevarēs veikt, ja nebūs noteikts pārejas periods.

1.16 Lai īstenotu saskaņošanas procesu, jāstiprina Eiropas Banku iestādes pilnvaras. EESK atgādina, ka ES līmenī ir nodrošināta kapitāla brīva aprīte, taču noguldījumu drošība un banku maksāspēja ir dalībvalstu iestāžu kompetencē. Katrā dalībvalstī kredītu tirgus ir atšķirīgs. Valstīs, kur tas nav pietiekami attīstīts, pārāk strauja parāda līmeņa izlīdzināšana var radīt spekulatīvu burbuli. Ja Eiropas līmenī tiks ieviesti vienoti uzraudzības noteikumi, valstu iestādes nevarēs savlaicīgi iejaukties. Vajadzētu ņemt vērā vairāku ES amatpersonu ierosināto priekšlikumu izveidot Eiropas banku savienību, lai Eiropas līmenī nodrošinātu sistēmisko banku uzraudzību un noguldījumu garantijas bankrota gadījumā.

1.17 Pasaules mērogā var mazināties Eiropas banku konkurētspēja salīdzinājumā ar to konkurentiem. Bankām, kas piesaista papildu pašu kapitālu, lielākā daļa kapitāla pieejama valsts ieguldījumu fondos un Āzijas un Vidējo Austrumu bankās. Pastāv reāli draudi, ka ES banku sistēmas īpašumtiesības var nonākt ārpus ES dalībvalstu kontroles. Tāpēc EESK aicina Eiropas iestādes pastiprināt centienus, lai tādi paši uzraudzības noteikumi tiktu piemēroti arī starptautiskā līmenī un tādējādi nodrošinātu iedarbīgu regulējumu pasaules mērogā.

1.18 Jaunās IT tehnoloģijas, piemēram, interneta bankas un m-bankas pakalpojumi, droši tiešaistes darījumi (elektroniskais paraksts) un mākoņdatošana, rada apvērsumu tradicionālajos banku pakalpojumos. Bankām nebūs viegli finansēt reālo tautsaimniecību, jo vienlaikus tām jāreķinās ar augstākām finansējuma izmaksām, kas saistītas ar jauno tehnoloģiju ieviešanu, un mazāku rentabilitāti. EESK uzskata, ka šajā dziļo pārmaiņu laikā ir jāatbalsta visi banku sektora dalībnieki.

2. Ievads

2.1 Finanšu krīze un tās sekas tautsaimniecībā ir likušas valdībām un finanšu iestādēm noskaidrot cēloņus, kāpēc sabrukusi finanšu sistēma, ko uzskatīja par izveidotu, pienācīgi reglamentētu un efektīvi kontrolētu.

2.2 Pirmie finanšu un monetārie pasākumi (būtiska pamatlīkmes pazemināšana, likviditāte, valsts atbalsts) tika veikti steidzīgi. Savukārt ilgtermiņa pasākumu mērķis bija tirgu struktūras stiprināšana un sistēmisku krīžu atkarotāšanās novēršana. Tāpēc šie pasākumi raksturojami kā reglamentējoši, uzraudzības un fiskālie pasākumi. Starpvalstu iestādes, proti, Starptautiskais Valūtas fonds, G 20, Starptautisko norēķinu banka, Komisija, pauda gatavību sadarbībai, taču to viedokļi atšķīrās.

2.3 Kopš 2008. gada krīzes Eiropas Savienībā pieņemti vairāk nekā 50 tiesību akti. Līdz 2011. gada beigām īstenoti 99 % no ierosinātajām reformām; tās stāsies spēkā 2013. gadā. Izņēmums ir pašu kapitāla – pirmā līmeņa pamatkapitāla (T1) rādītājs, kas 60 sistēmiskām bankām būs jāievēro sākot no 2012. gada 1. jūnija. Paredzēts, ka attiecībā uz citām bankām šādi tiesību akti stāsies spēkā laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam.

2.4 2010. gada novembrī publicētā Bāzeles III vienošanās paredz, ka bankām jāglabā vairāk kapitāla un ka tam jābūt kvalitatīvākam, lai tās spētu izturēt nākotnē iespējamās krīzes, un konkrēti vienošanās paredz, ka bankām:

- jāglabā 4,5 % pamatkapitāla un 6 % pirmā līmeņa kapitāla no riska svērtajiem aktīviem,
- ir pienākums uzturēt kapitāla saglabāšanas rezerves 2,5 % apjomā,
- jāievieš diskrecionāras precikliskas rezerves, kas ļauj valstu regulējošām iestādēm prasīt vēl 2,5 % kapitāla uzkrāšanu periodos ar strauju kredītu izaugsmi.

Turklāt ar Bāzeles III vienošanos ieviests aizņemto līdzekļu rādītājs vismaz 3 % apmērā un divi obligātie likviditātes rādītāji: pirmkārt, likviditātes seguma koeficients, kas nosaka, ka bankām jāglabā pietiekami augsts kvalitātes likvidi aktīvi, lai nosegtu to kopējo neto naudas plūsmu 30 dienas, un, otrkārt, neto finansējuma stabilitātes rādītājs, kas nosaka, ka pieejamā stabila finansējuma summai jāpārsniedz nepieciešamā stabila finansējuma summa vairāk nekā vienam gadam.

2.4.1 Eiropas Komisija iesniegusi priekšlikumus, kurā ierosināts 2011. gada jūlijā Bāzeles III vienošanos transponēt Kapitāla prasību direktīvā IV, lai stiprinātu Eiropas banku sektoru, vienlaikus rosinot bankas turpināt finansēt tautsaimniecības izaugsmi. Taču Komisija nav nākusī klājā ne ar vienu konkrētu iniciatīvu bankas aizdevumu veicināšanai.

2.5 Paredzēts mudināt bankas glabāt lielāku kapitāla apjomu, lai tās spētu izturēt nākotnē iespējamus satricinājumu un ierosināt uzraudzības iestādēm jaunu sistēmu banku uzraudzībai un rīcībai gadījumos, kad konstatēts risks.

2.6 Kapitāla prasību direktīva IV ietver pašreizējās Kapitāla prasību direktīvas darbības jomas, taču tā jātransponē atbilstīgi katras dalībvalsts situācijai.

2.7 Lai gan noteikumos bija nepilnības un tie tika pieņemti ar kavēšanos, tie iezīmē reālu virzību uz jauna regulējuma ieviešanu. Tomēr daži jautājumi arvien vēl nav atbildēti, proti:

— vai jaunie noteikumi aptver finanšu praksi pasaules mērogā?

— vai ir pamats domāt, ka pēc tam, kad noteikts tirgus regulējums, tiks veikta arī efektīva kontrole?

— vai jaunie noteikumi ietekmēs un mainīs situāciju (strukturā, konsolidācija, izplatīšanas veidi, personāls) Eiropas banku sektorā, kuru veido vairāk nekā 8 000 banku? Kā banku sektors reaģēs ekonomikas finansēšanas jomā, proti, attiecībā uz aizdevumu piešķiršanu uzņēmumiem, pašvaldībām un privātpersonām?

3. Smagi finansiālie un ekonomiskie apstākļi

3.1 Eiropas bankām šajā situācijā jātiecas galā ar pēkšņām regulatīvām un konjunktūras pārmaiņām, kas rada bažas par banku spēju īstenot tautsaimniecības finansēšanas funkciju nelabvēlīgos ekonomikas apstākļos, ko ietekmējusi parādu krīze un kura visvairāk skārusi tieši eurozonu.

3.2 Līdz ar Bāzeles komitejas noteikumu (Bāzele III) ieviešanu bankām ir jāstiprina pašu kapitāls, jāievēro pašu kapitāla ilgtermiņa īpatsvars un augsts neto finansējuma stabilitātes rādītājs (NSFR), kā arī jāveido uzraudzības kapitāls.

3.3 Divos posmos bankās veiktie noturības testi nemazināja šaubas par ietekmi, kas gaidāma, ja viena vai vairākas eurozonas dalībvalstis nepildīs maksājumu saistības.

3.4 Starptautiskajā finanšu kopienā valda neuzticēšanās gaisotne, un tā starpbanku tirgū rada likviditātes problēmas, tāpēc bankas savu darbību orientē uz visdrošākajiem ieguldījumiem.

3.5 Šajā sakarā ECB atbalsta pasākumus veikusi jau divas reizes, kopumā aizdodot banku sektoram EUR 1 000 miljardus ar 1 % likmi uz trim gadiem. Tam bija svarīga nozīme, lai atjaunotu uzticēšanos starpbanku tirgum un saglabātu tautsaimniecības kreditēšanas apjomu. Taču ievērojama šī finansējuma daļa atkal tika noguldīta Eiropas Centrālajā bankā, bet atlikusī finansējuma daļa iztērēta valstu parādu izpirkšanai. EESK uzskata, ka ECB būtu jāizstrādā mehānisms, kas ļautu sekot līdzi tās līdzekļu izlietojumam.

3.6 Arvien aktuālāka kļūst nepieciešamība rekapitalizēt bankas, kam pēc Eiropas Banku iestādes aplēsēm vajadzīgs vairāk nekā EUR 100 miljardi.

3.7 Aizdevumu piešķiršanas noteikumi uzņēmumiem, īpaši MVU, pašvaldībām un privātpersonām kļūst arvien stingrāki. Turklāt īpaši rūpīgi bankas izvērtē saistītos riskus, tāpēc palielinās šāda finansējuma izmaksas. Vienlaikus arvien sarežģītāka kļūst uzņēmumu alternatīvā finansēšana, izmantojot finanšu tirgu. Šādos apstākļos un situācijā, kad tiek īstenota taupības politika, izaugsmes prognozes 2012. gadam Eiropas Savienībā kopumā, ar dažiem izņēmumiem, ir vājas vai izaugsmes nebūs vispār.

4. Uzraudzība un regulējums banku sektorā

4.1 Šajā sakarā ir svarīgi atcerēties paaugstināta riska kredītu krīzes pieredzi. Uzraudzības iestādēm būtu bijis jāpamana brīdinošas zīmes, kas liecināja par šādas krīzes tuvošanos. Neviens neapšaubīja to ieguldījumu rentabilitāti, kas deva peļņu gan bankām, gan to klientiem. Federālās noguldījumu apdrošināšanas korporācija (*Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC*) brīdināja par šādu produktu risku. Taču no 2002. līdz 2006. gadam Federālo rezervju banka nekādus pasākumus neveica.

4.2 Ja uzraudzības iestādes būtu savlaicīgi pamanījušas nopietnās likviditātes problēmas "*Lehmann Brothers*" bankā, tās bankrotu būtu bijis iespējams novērst. Hipotekārie kredīti, kas tika piešķirti 100 % apmērā no nodrošinājuma vērtības un ko finanšu starpnieki pārdeva "paketēs", netika uzraudzīti. Lai nepieļautu jaunas krīzes, jānosaka finanšu iestāžu vadītāju personīga atbildība gadījumos, kad netiek nodrošināta atbilstoša uzraudzība.

4.3 Krīzi izraisīja ne tikai pārāk sarežģīti, t. s. "toksiskie" produkti, bet arī tas, ka uzraudzības iestādes, pamatojoties uz spēkā esošajiem noteikumiem, varēja aizliegt šādu produktu radīšanu un apriti.

Ja uzraudzības iestādēm nebūs nepieciešamo līdzekļu tām uzticēto uzdevumu veikšanai un ja [banku] iekšējā uzraudzība nebūs efektīva, jauni noteikumi nenodrošinās izvairīšanos no jaunas krīzes.

4.4 Finanšu tirgu liberalizācijas apstākļos valdībām jāpilda starptautiskās sadarbības saistības, lai novērstu regulējuma atšķirības dažādās zonās.

4.5 Jaunā regulējuma pamatā vajadzētu būt šādiem principiem:

- a) piekļuve profesijām banku nozarē var būt atvērta, taču daudz stingrākai un efektīvākai jābūt personu un kapitāla avotu uzraudzībai;
- b) tiem banku sektora profesionāļiem, kuri veic finanšu darījumus, ir jāsaņem atļaujas un uz viņiem jāattiecinā gan noteikumi, gan kontrole; nekāda gadījumā nav pieļaujama "parabanku" un paralēlās banku sistēmas darbība;
- c) jauniem finanšu produktiem jāsaņem valstu un Eiropas banku iestāžu atļauja, un tie jāuzrauga.

4.6 Neatkarīgām struktūrām, kurās darbojas eksperti, kuri vairs neveic profesionālus pienākumus finanšu sektorā, regulāri jāizvērtē uzraudzības iestāžu darbība. Izvērtējumā īpaša uzmanība jāvelta tam, kā šo iestāžu pieņemtie lēmumi ietekmē banku pārvaldību.

5. Kādas izmaiņas gaidāmas Eiropas banku sektorā?

5.1 Šobrīd banku darbībā ir ārkārtīgi liela spriedze, jo tām uzņēmējdarbības modelis jāpārveido saskaņā ar jaunajiem noteikumiem. Noteikumi un nelabvēlīgie finanšu un ekonomikas apstākļi banku sektoru ietekmē šādi:

— visas finanšu iestādes stiprinās kapitāla struktūru, turklāt lielākā daļa no tām jau ievēro pašu kapitāla pirmā līmeņa pamatkapitāla rādītāju prasības; vērojama tendence bankām samazināt [darbības] apjomu lielākai stabilitātei (zemsvītras piezīme: pētījums par neto finansējuma stabilitātes rādītāju (NSFR), 2011. gada decembris, "*Evolving Banking Regulations, A long journey ahead – the outlook for 2012*").

— Bāzeles III noteikumi un pienākums ievērot vairāk nekā vienu mēnesi ilgas neto finansējuma stabilitātes rādītājus (NSFR) un vismaz vienu mēnesi ilgas likviditātes seguma koeficientu (LCR) rada palielinātu nepieciešamību gan pēc pašu kapitāla, gan pēc likviditātes rezerves uzturēšanas, turklāt atsevišķos gadījumos tās apjoms četras reizes pārsniedz minimālo nepieciešamo likviditātes apjomu bankās. Minētie pasākumi negatīvi ietekmēs finanšu rezultātus un izraisīs banku bilances pasliktināšanos;

— tautsaimniecības izaugsmes periodos ir grūtības attīstīt aizdevumu [apjomu] pretcikliskas kapitāla rezerves dēļ; neraugoties uz lielo pieprasījumu pēc aizdevumiem, bankām būs jāsažņā ar kapitāla pietiekamības rādītāju palielināšanos, atbilstoši uzraudzības iestāžu prasībām, šo rezervi jāievēro attiecībā uz kredītportfeļiem, valstu uzraudzības iestāžu noteiktās likviditātes drošības rezerves var būt pat 2,5 % apmērā no noteiktā pašu kapitāla apjoma.

5.2 Iepriekš minētais nozīmē

5.2.1 kapitāla atdeves (RoE) vidējā rādītāja jutamu samazināšanos banku sektorā, sākot no 10 % līdz pat 30 % ārkārtējos gadījumos; tādējādi mazinās ieguldītāju interese par banku sektoru un samazinās Eiropas banku kapitalizācija;

5.2.2 finansējuma samazināšanos uzņēmumiem un pašvaldībām un izmaksu palielināšanos par bankas aizdevuma saņemšanu; īpaši tas attiecas uz MVU, kas bieži tiek uzskatīti par paaugstināta riska uzņēmumiem bez nodrošinājuma un pietiekama līdzfinansējuma;

5.2.3 ilgtermiņa aizdevumu apjoma iespējamu samazināšanos, ko izraisīs ilgtermiņa likviditātes neto finansējuma stabilitātes rādītāju (NSFR) un aizņemto līdzekļu rādītāja ieviešana 2018. gadā; šāda situācija var negatīvi ietekmēt finansējuma [apjomu] ieguldījumiem infrastruktūrā;

5.2.4 ka bankām ir rūpīgāk jāizvērtē pašu kapitāla rentabilitāte un labāk jāpārvalda riski; ka bankām, sagatavojot gan pārdošanas prognozes, gan produktu un banku portfeļu izstrādāšanas stratēģijas, būs jāvadās ne vien no rentabilitātes viedokļa, bet būs jāņem vērā arī pašu kapitāla absorbcijas spēja;

5.2.5 ka bankām, lai tās atbilstu jaunajiem noteikumiem un valstu un starptautisko uzraudzības iestāžu prasībām, jāreķinās ar ļoti lielām revīzijas un pārskatu izmaksām; tas savukārt ietekmēs [darba] organizāciju bankā un izraisīs strukturālas izmaiņas;

5.2.6 aizdevumu piešķiršana tiks ierobežota, priekšroku dodot svērtā riska sektoriem; turklāt, aizņemto līdzekļu rādītāja (*leverage ratio*) ieviešana ilgtermiņā var izraisīt ierobežojumus attiecībā uz valsts, vietējo pašvaldību un citu sektoru finansējumu, kas atbilst preferenciāla riska svērumam,

5.2.7 palielinoties izmaksām par bankas aizdevuma saņemšanu, iespējama daļēja [banku] darbības pārcelšana uz tādām iestādēm, uz kurām minētie noteikumi neattiecas; tas būtu atbalsts “parabankām”, kas privātpersonām sniedz aizdevumus — nereti skaidrā naudā — nosakot ļoti augstas procentu likmes, turklāt uz šādu iestāžu darbību neattiecas tikpat stingra uzraudzība, kāda tiek piemērota bankām.

5.3 Jaunie noteikumi vienlīdz attiecas kā uz lielām, tā arī mazām bankām. Jaunie noteikumi var būt nepiemēroti dažās valstīs, piemēram, jaunajās dalībvalstīs Centrālajā un Austrumeiropā, kurās vērojams augsts izaugsmes līmenis.

— Var gadīties, ka šajās valstīs jaunie noteikumu ierobežo ieguldījumu apjomu. Šajās valstīs bieži vien bankas pieder lieliem starptautiskiem uzņēmumiem un attiecīgo valstu akcionāri ir mazākumā. Lai atbilstu pasaules mēroga noteikumiem, mātesuzņēmumi no filiālēm var repatriēt lielu daļu kapitāla. Tādā gadījumā filiāles ierobežos atbalstu vietējās tautsaimniecības finansēšanai. EESK atgādina, ka ES līmenī ir nodrošināta brīva kapitāla aprīte, taču noguldījumu drošība un banku maksātspēja ir dalībvalstu iestāžu kompetencē.

5.4 Katrā dalībvalstī aizdevumu tirgus ir atšķirīgs. Valstīs, kur tas nav pietiekami attīstīts, pārāk strauja parāda līmeņa “izlīdzināšana” var radīt spekulatīvu burbuli. Ja uzraudzības noteikumi tiks ieviesti Eiropas līmenī, valsts iestādes nevarēs pietiekami ātri iejaukties. Lai īstenotu saskaņošanas procesu, jāstiprina Eiropas Banku iestādes pilnvaras.

5.5 Jāņem vērā atsevišķi banku modeļi, piemēram, kooperatīvās bankas, kas darbojas atbilstoši un neatkarīgi. Reformu, ko paredz jaunie noteikumi, nevarēs īstenot, ja netiks noteikts pārejas periods. Kooperatīvās bankas ir būtisks vietējās attīstības elements, jo tās darbojas vietējās sabiedrības — gan noguldītāju, gan aizņēmēju, proti, MVU, lauksaimnieku, pašvaldību un daudzu citu vietējo ieinteresēto pušu — interesēs.

5.6 Lielās bankas izvēlas ieguldījumus ar ierobežotu risku un lielāku peļņu. Turklāt pastāv arī bažas par lielāku nodokļu slogu un zaudējumiem saistībā ar atsevišķu valstu parādsaistībām.

5.7 Iespējams, ka konsolidācijas process kļūs intensīvāks. Krājbankas un kooperatīvās bankas var reķināties ar “neatkarīgu” finansējuma avotu, taču tām bankām, kuras refinansēšanai izmanto tirgu, būs jāapvienojas, un šāda apvienošanās nebūs labvēlīga ne MVU, ne arī patērētājiem. Dažas bankas tika pārpirktas un pēc to vietējā vai reģionālā tīkla likvidēšanas pārdotas tālāk. Valsts banku koncentrācija kooperatīvo, apdrošināšanas un krājbanku sektorā bijusi liela.

5.8 Vājāka banku rentabilitāte, kuras iemesls cita starpā ir lielākas finansējuma izmaksas, un ļoti ierobežojošie principi, kas nosaka likviditātes pārvaldību, var izraisīt gan termiņnoguldījumu, gan privātpersonu kontu bankas pakalpojumu izmaksu un procentu likmju paaugstināšanos.

5.9 Saistībā ar jaunajiem noteikumiem bankās paātrinās pārstrukturēšanas procesi un jauno tehnoloģiju (interneta banka, virtuālais apkalpošanas lodziņš, viedtālrunu izmantošana) izmantošana.

— Jauno tehnoloģiju izmantošana un pārdoto produktu dažādošana intensīvāku padara filiāļu tīklu pārveidošanu, vērojot plašumā apkalpošanu bez skaidras naudas izmantošanas. Arvien biežāk bankas filiāles nodarbojas ar konsultāciju sniegšanu un finanšu produktu pārdošanu. Tomēr jauno pārvedumu un maksājumu veidu izmantošanai vajadzīga paaugstināta aizsardzība, jo jāņem vērā kiberuzbrukumu apdraudējums darījumiem internetā un darījumiem, kuru veikšanai tiek izmantoti mobilie tālruni.

5.10 Izmaiņas tirdzniecības aprītē ar laiku izraisīs filiāļu tīkla un darbavietu skaita samazināšanos. Kapitāla prasību direktīvas IV ieviešana palielinās darbavietu skaitu IT un riska pārvaldības nodaļās, bet tas notiks uz citu bankas darbību rēķina. Pašreizējo pārmaiņu situācijā ir vajadzīgs kvalitatīvs sociālais dialogs visos līmeņos par nodarbinātības un izglītības jautājumiem.

6. Turpmākā attīstība

6.1 Eiropas Parlaments pieņēmis principu par finanšu darījuma nodokli, un Komisija izskata tā ieviešanas iespējas. Dalībvalstīm šai jautājumā nav vienotas nostājas, un arī ASV iestāžu attieksme ir noraidoša. Tā kā paredzētā nodokļu likme nav liela, tā nevarētu radīt nepanesamu slogu, ne arī ierobežot konkurētspēju pasaules mērogā. Kā norādīts divos iepriekš pieņemtajos EESK atzinumos⁽¹⁾, nodokļa ieviešanas mērķis ir gūt jaunus nodokļu ieņēmumus, lai finansētu, piemēram, attīstības palīdzību, un vienlaikus rosināt izmaiņas banku darbībā, lai veicinātu tautsaimniecības finansēšanu vidējā un ilgtermiņā, nevis spekulatīvus īstermiņa darījumus.

⁽¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2012. gada 29. marta atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK”, (OV C 181, 21.6.2012., 55. lpp.) un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2010. gada 15. jūlija atzinums par tematu “Finanšu darījumu aplikšana ar nodokli” (pašiniciatīvas atzinums) (2010) (OV C 44, 11.2.2011., 81. lpp.).

6.2 Tiek veikts pētījums par investīciju banku darbības nodalīšanu no to banku darbības, kas sniedz pakalpojumus privātpersonām. Pētījumu ierosinājis komisārs *Barnier* kgs, apšaubot tādējādi universālas bankas modeli. Apspriesta tiek [atšķirīgo] darbību pilnīga nodalīšana, investīciju banku darbības bloķēšana vai aizliegums bankām veikt ieguldījumus uz sava rēķina. Daži eksperti šo ideju apstrīd, norādot, ka universālas bankas darbība nodrošina plašāku tirgu un tirgus likviditāti, kā arī — labāku tautsaimniecības finansēšanu.

6.3 Pēdējos trīsdesmit gados ir mainījies finanšu pasaules un banku sektora attīstības scenārijs, proti, tirgu atvēršana izraisījusi finanšu jomas globalizāciju, kas, savukārt, veicinājusi beznodokļu zonu un no pārvaldības brīvu zonu attīstību un skaita palielināšanos. Sīvā konkurences pasaules limenī sekmējusi jaunu finanšu iestāžu, jaunu produktu un pakalpojumu veidošanos.

6.4 Lielie banku uzņēmumi ir novājināti, to izaugsmes iespējas kļuvušas ierobežotas, un tas kavē labu pārvaldību. Bankas centīsies samazināt [darbības] apjomu, lai nodrošinātu lielāku stabilitāti, un tādējādi samazināt ieņēmumu apjoma svārstības, neizmantojot ekstravagantus bonusus. Bankas savu darbību orientēs uz pamatuzdevumu, proti, pieņemt klientu noguldījumus, sniegt aizdevumus, vienlaikus ierobežojot citu pakalpo-

jumu apjomu un paplašināšanos starptautiskā mērogā. Tās savu darbību vēltīs straujākas izaugsmes tirgiem, tādējādi ierobežojot savu rentabilitāti.

6.5 Ar jaunajiem noteikumiem prēmiju piešķiršanas un vadības atalgošanas prakse būs atbildīgāka un tiks stingrāk uzraudzīta.

6.6 Banku uzraudzības attiecināšana uz visiem finanšu uzņēmumiem ļaus uzraudzīt "parabanku" (paralēlās banku sistēmas) darbību.

6.7 Banku nozares profesijām jānosaka saistoši piekļuves noteikumi, lai personāla atlasē varētu izvēlēties profesionāļus, kuru prasmes var pārliecināt gan klientus, gan ieguldītājus.

6.8 Kad vairs netiks piešķirts valsts un starptautiskais atbalsts, kas paredzēts finanšu krīzes apstākļos, banku sektors kopumā bez šaubām attīstīsies atbilstīgi situācijai tautsaimniecībā un jauno tehnoloģiju attīstības tendencēm, taču noteicošais būs katra labi pārvaldīta uzņēmuma stratēģija. Bankām nebūs viegli saglabāt uzticamību, lai finansētu reālo tautsaimniecību, jo vienlaikus tām jāreķinās ar augstākām finansējuma izmaksām un mazāku rentabilitāti.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*
